

MÅRTENSAFTON

*Lördagen den 21 november
2009*

Meny

Fördrink

Trivento

Svartsoppa med krås

Dry Sack

Gås med tillbehör

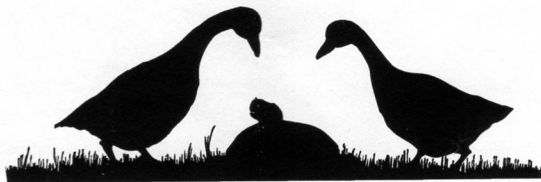
Vina Maipo

Glass o hjortronsylt

Offley Cachucha

Kaffe med kaka

Frukt och godisbord

MÅRTEN GÅS

Mel.: Carl Gustaf

Mårten, Mårten himmelska låga,
dig jag, dig jag ägnar min sång.
Du som, du som, skänker mig plåga
men som mättar på samma gång.
O, du Mårten, ljuvliga Mårten
du som är en riktig gås.
O, du Mårten, ljuvliga Mårten
oh vad nu gott är ditt krås.

Soppa, soppa gjord uppå blodet
kommer, kommer nu het och varm.
Soppa, soppa kommer på bordet
spilles, spilles ej på nån barm.
O, du soppa, ljuvliga soppa
bättre än någon sorts sås.
O, du soppa, ljuvliga soppa
du som här rikligt kan fås.

Köttet, köttet är inte billigt
kassan, kassan är inte tom.
Köttet, köttet är mört och villigt
smälter, smälter uti vår gom.
Låren, låren ljuvliga låren
smakar ju bäst på vår gås.
Brösten, brösten ljuvliga brösten
är ju det bästa som fås.

SÅNGEN TILL GÅSMIDDAG

Mel.: En gång jag seglar i hamn...

Soppa, så svart
vi i oss satt
med härligt krås därtill.
Sherry vi fått,
sköljt ner allt gott:
Vi skålar när Du vill.

Så kom då gåsen på fat
Jan vet hur alla vill ha't.
Njut utav vinet, min vän
glöm inte sen,
att skåla igen.
Smaken vår gom nu har smekt.
Rödkål? Min älskling,!
Du glömde väl inte den.

Glassen så kall,
kommer ifall
om Du då orkar mer.
Men dock till slut.
Kaffet, bjud ut,
Avecen den smakar mer.

Härligt, vi har det hos oss,
ODD, är ju toppen förståss.
När sen, vi dansar min vän.
glöm inte den.
Han kommer igen.
Knytes alla vänskapens band,
Alla vi gå hand i hand.
Evigt vår vänskap,
Spirar mellan alla sen.

VÄLKOMMEN!

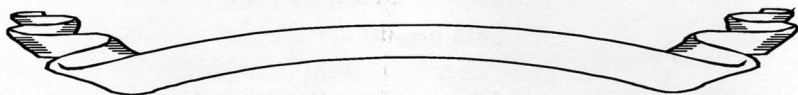
Mel.: Det var dans bort i vägen

Det är dags nu att ta sig en vin slurk till
maten.

Innan låret och såsen har kallnat på
faten!

Vi nu fattar om glasen de små.
Och vinet det goda behöver ej trugas
till höger och vänster det skålas och
bugas.

Sen så tömma vi glasen, Gutår!

JA VA EN LITEN GÅSAPÅG I SKÅNE

Mel.: Jag är en liten gåsapåg från Skåne

Ja va en liten gåsapåg i Skåne
ja for på Mårten Gåskarls breda rygg.

Nu har jag både kulmage och måne
men känner mej i Närke ganska trygg
för gåsen tog ja me mej ifrån Skåne
och bäskan blommar rikligt varje höst.

Ja, de e min liv och själ
lika gott att leva här
om man ser det lite grann sådär från ovan.

Vid Svartån vaggar gässen från Kanada
och håller vakt vid stadens stolta slott.

I Fellowhuset bröderna så glada
var Mårten spisar krås och gåsaflott.
Och samma ritual och samma visor
som man följt i sekelflydda dar.

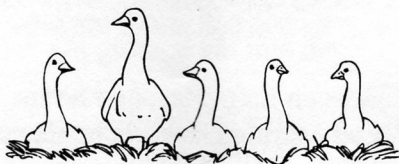
Ja, de e min liv och själ
lika gott att leva här
om man ser de lite grann så där från ovan.

JA, MÅRTEN GÅS

Mel.: Mitt svärmeri

Ja, Mårten gås är alltså här,
då alla svartsoppa vi förtär,
då uppå bordet tronar gåsen
med feta såsen och sherryn kär.

Vi börjar med att dricka smått,
ty gåsen är så full av flott.
Vi fatta glasen där nu går
den goda sherryn – Skål och Gutår.

HUNGER OCH TÖRST

Mel.: Svarte Rudolf

Se, gåsen kommer på faten,
så knaprig och brunbränd och fet.
Snart vinet skall fyllas i glaset
och hungern och törsten är het.
Nu stoppar vi upp detta pratet,
så magen kan få lite kött.
Sen sjunger vi med bästa basen,
om vinet, så fylligt och rött.

Mårten dagen infaller den 11 november och firas till minne av den helige Martin av Tours. Ända fram till kalenderreformen 1901 hette dagen Martin Biskop. Vid de stora helgerna är det ju oftast aftonen före som firas, och här inträffar det den 10 november och den kallas Mårtensafton. Det är då vi äter gås till minne av biskop Martin av Tours.

Det berättas många legender och historier om Martin av Tours, som helgonförklarades 250 år efter sin död. Han var redan som ung mycket from, trots att han hade tvingats ta värvning i den romerska hären vid femton års ålder. En dag mötte han en tiggare. Han hade givit bort alla sina pengar och för att kunna ge den stackars mannen något, delade han sin mantel med sitt svärd och gav tiggaren den ena halvan. I en dröm såg han sedan Jesus iklädd hans halva mantel och detta ledde till att han lät döpa sig.

Anledningen till att hans namn förknippas med gåsätandet bygger på en legend från Bretagne. Martin blev efter sitt dop en mycket from och anspråkslös munk i klostret i Poitiers. Han ville bara ta emot det lägsta ämbetet i klostret, vilket var andebesvärjarens. Ryktet om hans godhet och hur han botade sjuka och drev ut andar spreds snart i hela landet.

När biskopsstolen i Tours skulle tillsättas skickade man höga ämbetsmän till Poitiers för att be honom ställa upp i biskopsvalet. Martin, som ville fortsätta sitt anspråkslösa liv, gömde sig i en gästia för att de inte skulle få tag i honom. Men gässen förrådde honom med sitt kacklande. Martin förlät dem aldrig. Till straff skulle de slaktas varje år vid Martinshelgen.

En annan historia berättar att den fromme biskopen var mycket förtjust i gästek. När han varit biskop i trettiosex år föråt han sig på gås och fick feber och dog. Men innan han dog den 11 november hann han förbanna gässen och bestämde att de skulle slakta varje år på hans dödsdag.

I själva verket hängde gåsätandet förmodligen ihop med att slakten, bl.a. av gäss började i november. Man fick för en gångs skull äta sig mätt på färskt kött. Sedan saltades det in eller röktes för att hålla. Gås har alltid varit festmat, och eftersom vinet också var färdigjäst vid denna tidpunkt firades martinhelgen grundligt i Frankrike. Mässorna för den helige Martin började redan kvällen före hans dag och höll på hela natten. De samlade mycket folk som åt och drack till St. Martins ära.

Festandet tog sådana former att prästerskapet redan under 500-talet försökte förbjuda det, vilket dock inte lyckades. Man ansåg att Martin var vinets beskyddare. Han lär ha planterat den första vinrankan i landet och lärde munkarna i Tours att beskära vinstockarna. Den 11 november är fortfarande den dag då man i Touraine – landskapet där Tours ligger – avsmakar årets vin, som då jäst färdigt.

Sedan att äta gås den 10 november spred sig först till Tyskland och kom förmodligen till Sverige genom de många hantverkare som gjorde gesällvandringar. Det var vanligt att mästarna inom de olika yrkena bjöd sina gesäller på gås och vin vid på Mårtensafton. Den livliga handeln med Tyskland bidrog nog också till att sprida seden.

Under 1800-talet var det vanligt att skolklasserna samlade ihop pengar för att ge klassläraren och de populäraste lärarna en gås till Mårten. Det förekom i flera mellansvenska städer och även i Stockholm. I Norden har man firat Mårtengås sedan medeltiden – på de gamla runkalendrarna var Mårten utmärkt med en gås – men det var först på 1800-talet det blev vanligt att äta gås på landsbygden i Skåne, och då i samband med åldermansgillena vid Mårtenshelgen. Då bytte man ålderman och förrättade också brandsyn och gjorde upp byns räkenskaper för det gångna året.

Att äta gås vid Mårten är alltså ingen ursprungligen en typisk skånsk sed, och inte var det heller bara i Skåne som man födde upp gäss under tidigare århundraden.

Gåsavel förekom då i många andra landskap som t.ex. Östergötland, Västergötland och Västermanländ, men under senare tid är uppfödningen av gäss störst i Skåne.

I mitten av 1800-talet dök den första annonsen i Stockholm upp om att man serverade gås och svartsoppa på restaurang. Svartsoppan lär vara stockholmskrögarnas tillägg till menyn. Numera har väl alla större restauranger en gåsmiddag på matsedeln på Mårtensafton. Och det kan vi alltså tacka den helige Mårten av Tours för.